

لَجَّةُ الْأَلَمِ فِي حُجَّةِ الْأُمَمِ

رضاقلی خان شقاقی سرابی
(۱۲۰۷ - ۱۲۸۳ هـ. ق.)

اولی درد

قدیمی ترین ترجمه ی فارسی به دست آمده از
اللَّهُوْفُ عَلَى قَتْلِ الطُّفُوفِ

مقتل امام حسین علیه السلام به روایت سید بن طاووس

تصحیح، تحقیق و تعابیر
رضا مصطفوی

آوای درد

مقتل امام حسین علیه السلام به روایت سید بن طاووس

مقتل امام حسین علیه السلام به روایت سید بن طاووس | تصحیح، تعلیق و تحقیق رضا مصطفوی |

شابک: ۹۶۰۳۰-۹۶۰۰۰-۶۷۸ | انتشارات عهد مانا |

چاپ اول، ۱۳۸۵ | شمارگان ۱۰۰۰ نسخه | قیمت ۱۲,۰۰۰ تومان |

سرشناسه: ابن طاووس، علی بن موسی، ۸۹۱ ق. | عنوان قرارداد: اللهوف علی قتلی الطفوف، فارسی | عنوان و نام پدیدآور: آوای درد، حمی ترین ترجمه فارسی به دست آمده از اللهوف علی قتلی الطفوف؛ مقتل امام حسین (ع) به روایت سید بن طاووس / (ترجمه) رضا علی خان شقاق، تصحیح، تحقیق و تعلیق رضا مصطفوی. | مشخصات نشر: تهران، عهد مانا، ۱۳۹۵. | مشخصات ظاهری: ۱۸×۲۵ (م.م.)، شابک: ۹۶۰۳۰-۹۶۰۰۰-۶۷۸ وضعیت فهرست نویسی: فیبا | موضوع: حسین بن علی (ع)، امام سوم، ۴-۶۱ ق. | موضوع: Hosayn Ibn 'Ali, Imam II, ۶۲۵-۶۸۰ | موضوع: حسین بن علی (ع)، امام سوم، ۴-۶۱ ق. -- جزای دشمنان | موضوع: Hosayn ibn 'Ali, Imam II, ۶۲۵-۶۸۰ | موضوع: Punishment of the enemies | واقعہ کربلا، ۶۱ ق. | موضوع: Karbala, Iraq, ۶۸۰ | شناسه افزوده: تاریخ نویسنه، رضاقلی بن مهدیقلی، ۱۳۰۷-۱۲۸۳ ق. | مترجم | شناسه افزوده: مصطفوی، رضا، ۱۳۵۰- | تصحیح: رده بندی کنگره: ۹۱/۴۱۱۳۹۵/۹۰۴۱۲ الف/۵۲۵ B۲۵ | رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵۳۴ | شماره کتابشناسی ملی: ۲۰۰۲۰۵۰۰

۱۱ مقدمه

۲۱ مسلک اول

در بیان اموری است که پیش از قتال واقع شده است

۲۳ در بیان مولد جناب سید الشهداء (علیه السلام)

۳۲ [اجبار امام به بیعت یزید]

۳۴ [علم امام بر آینده]

۳۷ [حرکت به سوی مکه]

۳۸ [نامه های کوفی]

۴۲ [حرکت مسلم به سوی کوفه]

۴۳ [دعوت امام از سران]

۴۷ [ورود ابن زیاد به کوفه]

۴۸ [دستگیری هانی بن عروه]

۵۴ [تنهایی و شهادت مسلم]

۵۸ [شهادت هانی بن عروه]

۶۰ [حرکت امام به سوی کوفه]

۷۳ [پیوستن زهیر به امام]

۷۴ [خبر شهادت مسلم]

۷۷ [ارسال قیس بن مسهر به کوفه]

۷۸ [رویان با سپاه حر]

۸۳ [روان آمدن به کربلا]

۹۱ مسلک دوم

در بیان جنگ و حوادث روز عاشورا

۹۳ [اتمام حجت با دشمن]

۹۵ [دستور ابن زیاد به آغاز جنگ]

۹۶ [امان دادن شمر به عباس بن علی]

۹۶ [مهلت خواستن امام]

۹۷ [خطبه‌ی امام در شب عاشورا]

۱۰۵ [وقایع شب عاشورا]

۱۰۶ [صبح عاشورا]

۱۱۴ [آغاز جنگ]

۱۱۵ [یاری خواهی امام]

۱۱۶ [توبه‌ی حر]

۱۱۷ [شهادت بریر]

۱۱۸ [شهادت وهب]

فهرست ■ ۹

- ۱۱۹ [شهادت مسلم بن عوسجه]
- ۱۲۰ [شهادت عمرو بن قرطه]
- ۱۲۱ [شهادت جون]
- ۱۲۱ [شهادت عمرو بن خالد صیداوی]
- ۱۲۲ [زمانه شهر عاشورا]
- ۱۲۴ [شهادت سمیه بن عمرو]
- ۱۲۵ [ورود علی اکبر میدان]
- ۱۲۸ [شهادت قاسم بن ابی بکر]
- ۱۲۹ [شهادت علی اصغر]
- ۱۳۱ [شهادت عباس بن علی]
- ۱۳۳ [به میدان رفتن امام]
- ۱۳۶ [شهادت امام حسین علیّه السلام]
- ۱۳۸ [شهادت عبدالله بن حسن]
- ۱۳۹ [حمله به خیام]
- ۱۴۰ [جامه‌ی مندرس]
- ۱۴۷ [غارت خیمه‌ها]
- ۱۴۸ [نوحه‌ی زینب]
- ۱۵۰ [اسب تاختن بر شهیدان]

۱۵۷ | مسلک سوم

در بیان حوادث پس از عاشورا و شهادت امام

- ۱۵۹ [اسارت اهل بیت]

- ۱۶۰ [ورود اسیران به کوفه]
- ۱۶۱ [خطبه‌ی زینب کبرا]
- ۱۶۹ [خطبه‌ی ام‌کلثوم]
- ۱۷۰ [خطبه‌ی امام زین‌العابدین]
- ۱۸۳ [به سوی شام]
- ۱۸۵ [ورود به شام]
- ۱۸۸ [در حضور یزید]
- ۱۹۱ [خطبه‌ی زینب کبرا علیها السلام]
- ۱۹۷ [سکونت اهل بیت علیهم السلام در شام]
- ۲۰۲ [بازگشت به مدینه]
- ۲۰۹ [خطبه‌ی امام برای اهالی مدینه]
- ۲۱۳ [روزگار و حال امام سجاد علیه السلام]

پیوست‌ها | ۲۲۳

- ۲۲۷ قبایل کوفه
- ۲۲۸ مسیر قیام امام حسین علیه السلام از مدینه تا کربلا

شد کشته حسین و زگنه پاک شد آدم
در حق پدر این پسر آخر پدری کرد^۱

مقدمه

دست‌یابی به مقتلی جامع و وسیع السند و معتبر برای جامعه‌ی شیعه‌ی ایران، دغدغه‌ای به‌جا بوده است و که با تألیف از این کتابی که اکنون در دست است، اللهوف سید بن طاوس به‌طور کامل، به فارسی ترجمه نشده بوده است. آن‌چه مسلم است این‌که این کتاب را قدیمی و شاید نخستین ترجمه‌ی فارسی از لهوف دانسته‌اند.

رضاقلی خان شقاقی تبریزی سرابی، شاعر و تاریخ‌نویس دوره‌ی قاجار و از منشیان ناصرالدین شاه است. این کتاب در سال ۱۲۳۹ شمسی، در خط نستعلیق نگاشته شده و سالیان بعد، در سال ۱۲۶۹ شمسی، پسر رضاقلی، مهدی ممتحن‌الدوله برای ادای حقوق و خیرات پدر آن را به صورت سنگی در تبریز منتشر کرده است.

در مقدمه‌ی این کتاب، از فضل و دانش نویسنده، سخن به میان آمده و او را در ریاضی و جبر و هندسه و اخترشناسی سرآمد زمان خویش دانسته است.

۱. به گواهی ناشر نخستین کتاب، نویسنده در ایام حیات، این بیت را بسیار زمزمه می‌کرده است.

تسلط بر زبان فرانسه و انگلیسی از دیگر مفاخر نویسنده ذکر شده است. «بیان شیرین» و «لسان نمکین» از جمله صفت‌هایی است که نخستین ناشر کتاب، به نویسنده نسبت داده است و این کتاب را شاهی گویا بر آن دانسته است.

آن‌گونه که در مقدمه آمده، نویسنده در هفتادوشش سالگی، در سحر نوزدهم ماه رمضان ۱۲۸۳ در سجاده‌ی نمازش، در تهران دارفانی را وداع گفته است.

در متن رسمیت‌نامه‌ی نویسنده، این شعر، چشم‌نوازی می‌کند:

یا علی یا علی فدای تو من

ای به هر جای خاک پای تو من

به ولی تو است فخر و شرف

ای فدای تو و ولای تو من.

از این کتاب، دو نسخه با شماره‌های مختلف در کتابخانه‌ی تاریخ اسلام قم فهرست شده است که تنها همدین نسخه ۱۸۳ صفحه‌ای جیبی را توانستم به دست بیاورم و نسخه‌ی دیگر نیز در کتابخانه‌ی یزید یافت نشد. در کتابخانه‌ی مجلس شورای اسلامی نیز، همین نسخه موجود است. در کتابخانه‌ی آستان مقدس حضرت عبدالعظیم، نسخه‌ای با مشخصات متفاوت در ۱۶۸ صفحه موجود است.

از این اثر دو نسخه در دسترس بود که هر دو نسخه، از یک کتابت بود. در نسخه‌ی کتابخانه‌ی عبدالعظیم، که در سال ۱۳۷۰ شمسی، نیز باز نشر شده بود، تصرف مختصری صورت گرفته بود و برخی از ابیات شعری در مذمت و طعن یزید بن معاویه حذف شده بود. من نیز در این نسخه، کل آن شعر را به دلیل اینکه با جنس کتاب هم خوان و هم خون نبود حذف کرده‌ام.

در برخی موارد در نقل قول‌ها، نویسنده یا نسخه‌پرداز دچار اشتباه شده و

تصرفی فاحش در کلمات اشعار داشت که با توجه به منابع موجود، این اشعار اصلاح شده‌اند و در صورت لزوم در پاورقی اشاره رفته‌اند.

نویسنده، متن احادیث و روایات از معصومین را، از جمله خطبه‌ی رسول اکرم، امام حسین و امام و سجاد و حضرت زینب علیها السلام را به نظم ترجمه کرده و در این موارد، به ترجمه‌ی آویخته کرده‌ام. اما در برخی موارد، به ارائه‌ی متن عربی بسنده کرده‌ام. در این دست عبارات، ترجمه‌ی آن را داخل قلاب به متن نویسنده افزوده‌ام.

در برخی موارد اشعار یا عبارت‌های عربی، غلط یا جابه‌جا نوشته شده بود که مطابق دقیق‌ترین منابع موجود اصلاح شده است. کلمات دشوار و یا قدیمی را در پاورقی با استفاده از فرهنگ لغت دهخدا ترجمه کرده‌ام. در نسخه‌ی چاپ سنگی، برای اینکه ترجمه‌های منته، انشائی صلی کتاب قابل تفکیک باشد، ناشر، عبارت «قال الشارح...» و یا نظایران را افزوده بود که در این نسخه نیازی به آن ندیدم.

پرداخت عمیق و ترجمه‌ی دقیق مترجم در این کتاب، در خور تحسین و تمجید است. درست است که برخی عبارات و واژگان این کتاب، ممکن است امروز برای مخاطب عام نامأنوس و ضعیف جلوه کنند، اما خواندن یا این ناشر، او را با سبک روضه‌خوانی قاجاری آشنا خواهد ساخت.

رضا مصطفوی

پاییز ۱۳۹۵

آمد به مشام جان من بوی حسین
 جان زنده کند بوی سرکوی حسین
 ماییم و جهان جهان امید اندر حشر
 تا خود چه کند قوت بازوی حسین

بسم الله الرحمن الرحيم

حمد و سپاس، خداوندی است که از غایت جود و کرم، گوهر عقل را از کتم عدم به عرصه‌ی عالم دآورد و پاکیزگی نوع بشر را به تشریف آن گوهر شریف بیاراست و هستی و بودش خویش را بر تمام آفرینش، با ادراک آن گوهر پاک، معلوم ساخت. و مراد خود را بر کافه‌ی عباد، به نطق صواب سنت و کتاب، واضح و لایح فرمود. خداوندی که دور گرد او ایام خویش را از دار غرور و برفراخت ایشان را به نزهتگاه قرب و سرور. و این چنین کرم و لطف بر ایشان، از روی ترس و عنف نبود و این فریق را با چنین طریق، ملجأ و بحر رحمت نمود؛ بلکه میل و خواهش و اقبال ایشان را نسبت به ستایش حضرت ذی الجلال و خیرش در سرحد کمال یافت و هیچ وقت از اوقات در عبادت ایشان سستی و زوال ندید و ایشان را مستحق مجلس انس و سزاوار تقرب بارگاه قدس شناخت؛ لهذا توفیق تخلق به اخلاق رب حقیق و تعلیم عبادت پروردگار علیم را بر آن فریق رستگار ارزانی فرمود و بدین واسطه نفوس نفیس ایشان را از سایر بندگان امتیاز داد و روح

پرفتوح ایشان را به شرف تسلیم و رضای خویش بپسندید.

پس این نخبه‌ی موجود و خلاصه‌ی آفرینش حضرت معبود، ذمه‌ی قبول و زمام عقول خویش را به ظل پرچم عبودیت منعطف و به حوزه‌ی ستایش و دایره‌ی پرستش منصرف ساخته، آمال خویش را در اکرام و افضال وی بجستند. پس خشنودی و اذعان ایشان را به خانه‌ی جاویدان مشاهده فرمود و به امعان نظریه ایشان نگریست و ایشان را از مخاطرات لقای خود بازداشت و به شفقت و عطوفت به ایشان تجلّل فرمود و پیوسته شوق ایشان به کمال قرب خداوند رحمن در تزیید بود. وجد و سرشار ایشان را اعطای و اصدار حق تعالی حاصل و عاید و شنوایی ایشان از استماع اسرار وی متکّم و فمادشان در حلاوت تذکار او شاد و خرم بود.

پس تغیر و انکسار ایشان از سلب جبروت و عظمت پروردگار به قدر این اذکار آمد و تقرّب ایشان در نزد وی حین تقرّب دوست مهربان گردید. پس چه قدر کوچک شد در نزد ایشان هر چیزی که روگردان گشت از جلال او، و چه قدر متروک و مبتذل گردید بر ایشان هر آنچه باعث دوری از جمال او آمد؛ به حدّی که ایشان متلذّذ بودند از مؤانست آن چنان کمال، و متبیس بودند پیوسته به لباس‌های مهابت و جلال. و چون دانستند که حیات و زندگی ایشان مانع از کمال بندگی و متابعت حکم حضرت خداوندی است و پابندگی ایشان حاجب از انوار اک افضال اوست، ناچار از بقای خود گذشته به لقای حضرت واجب‌الوجوب رستند و در طلب این رستگاری جان و تن خویش را ایثار و عرضه‌ی نیزه و شمشیر جان‌آوار نمودند. به سبب همین است که نفوس شهدا به تقرّب حضرت باری تعالی مأنوس گردید؛ به طوری که در سبقت و مبادرت به جانب مرگ لذّت و استراحت

داشتند و از نهب^۱ اموال و اسیر عیال و اطفال هیچ‌گونه کدورت و ملال بردل‌های خویش راه نمی‌دادند. چنان‌چه سید مرتضی (علیه‌الرحمه) گوید:

لَهُمْ جُسُومٌ عَلَى الرِّمَاضِ مُهَمَّلَةٌ
وَ أَنْفُسٌ فِي جِوَارِ اللَّهِ يَقْرِبُهَا
كَأَنَّ قَاصِدَهَا بِالضَّرِّ نَافِعُهَا
وَ إِنْ قَاتَلَهَا بِالسَّيْفِ مُخَيِّبُهَا^۲

روحشان ز دبدب حق چیند ثمر
جسمشان در تابش خورشید بر
هر که بر اضرار ایشان ناله است
سودا سال را بود، او خاسر است
و هر کسی بر قتل ایشان رو نهد
باک نبود عمر چاریدان دهد

از حضرت امام محمد باقر (علیه‌السلام) مروی است که امام زین‌العابدین (علیه‌السلام) فرمود:
هر مؤمنی که چشم‌های او در مصیبت جناب امام حسین (علیه‌السلام) اشک ریزد،
به‌طوری که به رخسار او جاری شود، بنا می‌کند خداوند عالم از برای آن پند
غرفه در بهشت که همیشه در آن غرفه‌ها ساکن می‌شود. و هر مؤمنی که چشم
خویش را به گریه آورد، چنان‌چه اشک به رخسار او جاری شود، در مصیبت

۱. غنیمت، غارت.

۲. پیکرهایشان بر روی گرز گرم افشاده و جان‌هاشان در جوار حق آرمیده. گویا آسیب‌رسانندگان اینان، سوده‌ندگان‌شان‌اند و قاتلان‌شان زنده‌کنندگان آنان‌اند!

ما، خداوند عالم او را در منزل صدق جامی دهد. و هر مؤمنی که او را مصیبت رسد در عزای ما، خداوند عالم از او دور می گرداند اذیت و زحمت را و اطمینان می دهد او را در روز قیامت از عذاب آتش.

و از حضرت صادق علیه السلام مروی است که فرمود: هر کس را هنگام ذکر مصیبت ماسک به قدر پرمگس از چشم بیاید، آمرزیده می شود گناهان او، اگرچه به قدر کف دریا بوده باشد.

و بضاً انمه‌ی طاهرین (صلوات الله علیهم) مروی است که هر کس در مصیبت ما گریه کند یا به گریه برآورد صد نفر را، ضامن می شویم از برای او بر خدا که داخل جنتش فرماید. و هر کس که بگرید یا بگریاند سی نفر را، مرا و راست بهشت. و هر کس گریه کند یا بگریاند ده نفر را، براوست بهشت، و هر کس خود را به گریه کنان شبیه نماید، برای او سی بهشت.

شرح کتاب «ملهوف» المسقی به «لحجۃ الام فی حجة الالم». وضع کردم آن را بر سه «مسلك».